

Uitwerkingen

Concept H3

Welvaart en groei

Antwoorden opgave H3-1

- a) Antwoord 1; Goederen die individueel gekocht én gebruikt worden.
- b) Antwoord 1; Goederen die individueel gekocht én gebruikt worden.
- c) Onbedoelde gevolgen voor anderen dan het betrokken bedrijf. Deze externe effecten kunnen positief zijn maar ook negatief (bijv. milieuvervuiling)
- d) Ja, de restwarmte is een onbedoeld neveneffect, dat door derden positief gewaardeerd wordt.
- e) Ja, uitstoot van schadelijke stoffen levert milieuvervuiling op (waar andere mensen niet blij mee zijn).
- f) $TO - TK = TW$
 0: $(€ 3 \times 0,2 \text{ mln.}) - (€ 0 \text{ mln.} + € 0,3 \text{ mln.}) = € 0,6 - € 0,3 = € 0,3 \text{ mln.}$
 1: $(€ 3 \times 1,5 \text{ mln.}) - (€ 5,0 \text{ mln.} + € 0,3 \text{ mln.}) = € 4,5 - € 5,3 = - € 0,8 \text{ mln.}$
 2: $(€ 3 \times 2,0 \text{ mln.}) - (€ 6,0 \text{ mln.} + € 0,3 \text{ mln.}) = € 6,0 - € 6,3 = - € 0,3 \text{ mln.}$
 3: $(€ 3 \times 2,5 \text{ mln.}) - (€ 6,5 \text{ mln.} + € 0,3 \text{ mln.}) = € 7,5 - € 6,8 = € 0,7 \text{ mln. (max.)}$
 4: $(€ 3 \times 3,0 \text{ mln.}) - (€ 8,3 \text{ mln.} + € 0,3 \text{ mln.}) = € 9,0 - € 8,6 = € 0,4 \text{ mln.}$
- g) MO is de extra totale opbrengst (TO) bij extra productie/verkoop, dus: € 3. Iedere extra eenheid q levert € 3 als extra TO op.
- h) MK zijn de extra kosten a.g.v. extra productie. $MK = \Delta TK / \Delta q = € 1 \text{ mln.} / 0,5 \text{ mln.} = € 2$
- i) Omdat $MO > MK$ zal dit bedrijf maximaal produceren: 4 eenheden restwarmte.

Antwoorden van H3-2

- a) Keuringsdienst van Waren keurt levensmiddelen. Levensmiddelen moeten aan de gezondheidseisen van de Warenwet voldoen.
- b) 1) Vergelijkende warenonderzoeken maken (testen). 2) Juridische bijstand verlenen. 3) Overleg met de overheid voeren m.b.t. wetgeving.
- c) De gezonde concurrentie in stand houden; dit leidt tot goede producten tegen lage prijzen.
- d) De consument wordt hierdoor niet de 'speelbal' van enkele aanbieders. De consument krijgt door de concurrentie een goed product tegen een lage prijs.
- e) Huursubsidie, subsidies op energiezuinige apparaten, subsidies op milieuvriendelijke auto's.
- f) Minimumprijs: de prijs moet minimaal een bepaald bedrag zijn, maar mag ook hoger zijn. Bij een maximumprijs mag de prijs juist niet boven een bepaalde grens komen.
- g) Huurprijzen van woningen.
- h) Het beschermen van de producent. Voorbeeld: De landbouwers wordt een zeker inkomen gegarandeerd in de vorm van een bodemprijs voor hun producten.
- i) Het toewijzen van productiefactoren aan producten. Wat, hoe, waar, hoeveel, wie en voor wie wordt geproduceerd?
- j) Omdat de minimumprijs boven de evenwichtsprijs ligt, ontstaat een aanbodoverschot. Er wordt te veel geproduceerd. Er worden dus meer productiefactoren ingeschakeld dan vanuit het oogpunt van de behoeftebevrediging wenselijk is.
- k) A-2: in beide gevallen gaat het om goederen die langer meegaan; ze worden gebruikt.
 B-1: in beide gevallen gaat het om goederen die niet lang mee gaan; ze worden verbruikt.

Antwoorden van H3-3

- a) Het aanbod past zich aan bij de vraag. Als gezinnen meer consumeren/vragen zullen producenten meer gaan produceren/aanbieden. Een stijgende vraag leidt tot een stijgend aanbod.
- b) Onderbesteding: de effectieve vraag was kleiner dan de productiecapaciteit (vraag < aanbod).
- c) Er was een daling van de werkgelegenheid, omdat machines het werk overnamen (kapitaal vervangt arbeid).
- d) Een oorzaak - gevolg relatie.
- e) Laag loon/inkomen \Rightarrow lage C \Rightarrow lage productie \Rightarrow werkloosheid omhoog \Rightarrow nog lager loon/inkomen \Rightarrow nog lagere C \Rightarrow nog lagere productie \Rightarrow enz.
Of: $Y \downarrow \Rightarrow C \downarrow \Rightarrow W \downarrow \Rightarrow Wg \downarrow \Rightarrow U \uparrow \Rightarrow Y \downarrow \Rightarrow C \downarrow \Rightarrow$ enz.
- f) De fabrieken hadden de lonen moeten afstemmen op de arbeidsproductiviteit. De werknemers zouden dan een hoger inkomen gehad hebben. Dit zou ten goede gekomen zijn aan de vraag naar goederen, waardoor de bedrijven een grotere afzet gehad hadden.
- g) De overheid moet de belastingen (B) verlagen en de overheidsbestedingen (O) verhogen. De belasting verlaging zorgt voor een hogere consumptie en een hogere effectieve vraag (EV), consumenten hebben een hoger besteedbaar inkomen. De hogere overheidsbestedingen zorgen ook voor een hogere EV.
Ook goed: De overheid moet zelf voor werkgelegenheid zorgen, zodat werklozen weer voldoende inkomen hebben om effectieve vraag uit te oefenen.
- h) Bijvoorbeeld: de behoeften, het prijspeil, de gezinssamenstelling, de reclame, de rentestand enz.

Antwoorden van H3-4

- a) Accijnsverhoging = $1,15 - 0,90 = f 0,25$.
Dus de oude prijs is $f 2,06 - f 0,25 = f 1,81$ per liter.
- b) $(n - o) / o \times 100\% = (3,8 - 4) / 4 \times 100\% = -5\%$.
- c) Het werd: $f 1,15 \times 3,8 \text{ mln.} = f 4,37 \text{ mln.}$
Het was: $f 0,90 \times 4 \text{ mln.} = f 3,60 \text{ mln.}$
- De stijging per maand is dus $= f \frac{0,77}{12} \text{ mln.}$
De stijging per jaar is dus $12 \times f 0,77 \text{ mln.} = f 9,24 \text{ mln.}$
- d) De prijselasticiteit van de vraag naar benzine.
- e) $E_{pv} = \% \Delta q_v / \% \Delta p = ((3,8 - 4) / 4) / ((2,06 - 1,81) / 1,81) = -5\% / 13,81\% = 0,36$.
Als de prijs van benzine met 1% stijgt, daalt de vraag naar benzine met 0,36% (en v.v.)
- f) De milieuvervuiling.

Antwoorden van H3-5

- a) Toename van het nationaal product / inkomen gecorrigeerd voor de inflatie.
(Reële cijfers zijn de nominale cijfers waarbij rekening is gehouden met prijsstijgingen).
- b) Het inkomen dat alle Nederlanders (in een jaar) samen verdienen hebben;
de som van de beloningen van de productiefactoren in handen van Nederlanders.
- c) Nationaal product = binnenlands product + saldo inkomens buitenland. Nederlanders die bij buitenlandse bedrijven een inkomen verdienen, leveren wel een bijdrage aan het nationaal product, maar niet aan het binnenlands product. Buitenlanders die bij Nederlandse bedrijven werken leveren wel een bijdrage aan het binnenlands product, maar niet aan het nationaal product. Kortom het verschil is het 'saldo inkomens buitenland'.
- d) Er zijn meer arbeiders nodig om de (toename van de vraag naar) producten te maken.
- e) Stabiel prijspeil, evenwichtige betalingsbalans, rechtvaardige inkomensverdeling.
- f) Stabiel prijspeil ($v > a \Rightarrow$ prijsstijgingen) en behoud gezond leefmilieu (milieuvervuiling).
- g) Door technische verbeteringen (automatisering) zijn steeds minder mensen nodig. Door groei van het arbeidsaanbod bijv. (meer vrouwen) worden bij een gelijkblijvend aantal arbeidsplaatsen steeds meer mensen werkloos.
Door hogere loonkosten in Nederland ontstaat er een vlucht naar de zgn. Lagelonenlanden.
Door hoge productiekosten (waaronder loonkosten) verslechterd de concurrentiepositie van Nederland.
- h) Deze goederen die door gezinnen worden gekocht (consumptiegoederen) gaan een langere tijd mee (gebruik i.p.v. verbruik) Voorbeeld: een auto, tv, radio.
- i) Als in het buitenland de effectieve vraag stijgt, dan zal ook de vraag naar Nederlandse producten stijgen. Hierdoor zal de Nederlandse export en het Nederlands binnenlands product stijgen.

Antwoorden van H3-6

- a) Mogelijkheid 1: Door de stijgende inflatie in de VS, zal de Amerikaanse export dalen (VS. is immers duur) daardoor daalt de EV en daarmee de economische groei ook.
- b) Het aanbod van arbeid (beroepsbevolking) neemt sterker toe (kwantitatief structurele werkloosheid).
Er is sprake van diepte-investeringen (automatisering, mechanisering).
Nederlandse bedrijven gaan produceren in 'lagelonenlanden'.
NB: de stijging van de werkloosheid heeft structurele (aanbodkant) oorzaken.
- c) Iedereen van de bevolking tussen de 15 en 65 jaar die kan en wil werken.
- d) De beroepsbevolking is 30% van 15 mln. = 4,5 mln.
Van de beroepsbevolking is 9,8% werkloos.
Werkloosheid = $0,098 \times 4.500.000 = 441.000$ personen.

Antwoorden van H3-7

a)	Belastbaar inkomen box 1	€ 30.000	
	1 ^e schijf	€ 15.331	belast met 32,35% = € 4.959
		<hr/>	-
	Over	€ 14.669	
	2 ^e schijf	€ 12.516	belast met 37,85% = € 4.737
		<hr/>	-
	Over	€ 2.153	belast met 42% = € 904
			<hr/>
	Belasting in box 1		€ 10.600 +
b)	Belastbaar inkomen in box 3: 4% van (€ 50.000 - € 18.146) = € 1.274		
	Belasting in box 3: 30% van 1.274 = € 382		
	Of:		
	Belasting in box 3: 1,2% van (€ 50.000 - € 18.146) = € 382		
c)	Belasting box 1	€ 10.600	
	Belasting box 3	€ 382	
		<hr/>	+
	Belasting boxen	€ 10.982	
	Algemene heffingskorting	€ 1.647	
		<hr/>	-
	Totaal te betalen	€ 9.335	

d) Naarmate het inkomen stijgt, gaat men procentueel meer belasting betalen.

e) Draagkrachtbeginsel

f) Om de belasting te innen naar draagkracht; de hoogste inkomens betalen procentueel (of relatief) meer belasting (zgn. draagkrachtbeginsel).

g) Alleen in de 1^e en 2^e schijf worden sociale premies betaald. Het maximale inkomen waarover met dus sociale premies betaald is dus: € 27.847 (= 15.331 + 12.516).

h) De premieheffing is (i.t.t. de belastingheffing) degressief. Over maximaal € 27.847 betaalt men premies, d.w.z. bij een nog hoger inkomen stijgt de heffing niet. Procentueel daalt de heffing juist.

Getallenvoorbeeld:

Persoon A verdient € 27.847, over dat (z'n volledige) inkomen betaalt hij sociale premies.

Persoon B verdient € 100.000, hij betaalt slechts over € 27.847 sociale premies, over de resterende € 72.752 betaalt hij geen premies meer. De premiedruk is dus voor persoon A hoger dan voor persoon B.

Antwoorden van H3-8

- a) Nee, want door beiden hoeft men minder belasting te betalen. Beide maatregelen versterken elkaar.
- b) Om de koopkracht van m.n. de laagste inkomens te stimuleren. Bij verlaging van alle drie de schijven zouden m.n. de hogere inkomens profiteren.
- c) Inflatiecorrectie.
- d) 2000:

Belastbaar inkomen	€ 80.000				
1 ^e schijf	€ 43.267	belast met 38,15%	=	€ 16.506	
					-
Over	€ 36.733	belast met 50%	=	€ 18.366	
					+
				€ 34.872	
				€ 2.596	
					-
Over € 80.000		betaalde hij in 2000 dus:		€ 32.276	

2001:

Belastbaar inkomen	€ 80.000				
1 ^e schijf	€ 44.349	belast met 37,65%	=	€ 16.697	
					-
Over	€ 35.651	belast met 50%	=	€ 17.825	
					+
				€ 34.522	
				€ 2.596	
					-
Over € 80.000		betaalde hij in 2001 dus:		€ 31.926	

Hij betaalt dus € 350 (= 32.276 – 31.926) minder belasting.

Dat is $((31.926 - 32.276) / 32.276) \times 100\% = -1,08\%$ (voordeel 1,08%).

- e) In de eerste schijf betaalt hij 37,65% (31,5% + 6,15%) waarvan:
 Belasting: 6,15% van € 44.349 = € 2.727
 Premies: 31,5% van € 44.349 = € 13.969
 In de tweede schijf betaalt hij € 17.825 belasting (geen premies!)
 Sociale premies € 13.969 en belasting (2.727 + 17.825 – 2.596 =) € 17.956
- f) Marginaal belastingtarief = 50%, het hoogste tarief dat hij betaalt (aflezen!).
- g) Gemiddelde belastingdruk = $(€ 17.956 / € 80.000) \times 100\% = 22,4\%$
- h) Gemiddelde premiedruk = $(€ 13.969 / € 80.000) \times 100\% = 17,5\%$

Antwoorden van H3-9

- a)** Een overzicht van de verwachte uitgaven en verwachte ontvangsten van het Rijk in een bepaald jaar.
- b)** 1. Er is sprake van economische groei, waardoor de belastingontvangsten (bijv. BTW, accijnzen) stijgen.
 2. Er is sprake van een betere fraudebestrijding, waardoor belastingontduiking moeilijker wordt.
 3. Er is sprake van een stijging van de niet-belastingontvangsten.
 Opmerking: Het antwoord “de belastingtarieven stijgen” kan niet goed gerekend worden, gezien de tekst in de opgave.
- c)** Bezuinigen; de overheidsuitgaven beperken.
- d)** Quasi-collectieve goederen, want in wezen zijn dit individuele goederen, in principe zijn deze door de particuliere sector te produceren, maar om vaak sociale redenen produceert de overheid deze goederen. Het is immers mogelijk de gebruikers ervan te laten betalen voor de diensten waar zij gebruik van maken.
- e)** Nee, want door de economische groei stijgt het BBP, waardoor 3% van het BBP in 1995 een groter bedrag in geld is dan 3% van het BBP in 1994. De staatsschuld stijgt in 1995 dus sterker dan in 1994.
- f)** Het binnenlands product is het draagvlak. Hoe groter het binnenlands product, des te groter kan ook het financieringstekort zijn. Er zullen bij een groter binnenlands product meer (belasting-)ontvangsten naar de overheid vloeien. De overheidsschuld groeit nog steeds in absolute cijfers, door uitdrukking in procenten wordt dit verbloemd.
- g)** Monetaire financiering.
- h)** Geldmarkt: looptijd korter dan 2 jaar.
 Kapitaalmarkt: looptijd langer dan 2 jaar.
- i)** Kapitaalmarkt. Het nadeel van lenen via de geldmarkt is de inflatie sneller kan ontstaan (door de geldschepping kan). De overheid leent / vraagt geld waardoor de rente stijgt. Bovendien heeft de overheid geld voor de langere termijn nodig.

Antwoorden van Opgave H3-10

- a) Deregulering: Minder wetten en regels (door de overheid te stellen). Wanneer de overheid minder regelt, zijn er minder ambtenaren nodig om wetten te maken en te controleren. Dit levert een overheidsbezuiniging op.
- b) Overheidsbedrijven worden particuliere bedrijven. Als de overheidsonderneming winstgevend was, wordt een positief saldo overgeheveld naar de particuliere sector. Dit is nadelig voor de overheidsfinanciën en dus geen bezuiniging.
- c) Nee, de staatsschuld neemt alleen minder snel toe. Financieringstekort = toename van de staatsschuld.
- d) Met het ‘crowding-out’ effect bedoelen we dat de overheid door het financieren van haar tekorten kapitaal onttrekt aan de kapitaalmarkt en bovendien zo zorgt voor een stijgende rente. De particuliere sector kan minder lenen en moet bovendien een hogere rente betalen. De banken hebben geen geld meer om uit te lenen aan bedrijven, indien de overheid dit geld reeds geleend heeft.
- e) De overheid doet een kleiner beroep op de kapitaalmarkt waardoor de rente kan dalen. Een lagere rente is bevorderlijk voor de investeringen van bedrijven en daarmee voor de economische groei.
- f) De overheid verstrekt bijvoorbeeld minder subsidies / uitkeringen, waardoor de effectieve vraag daalt. Ook zal de overheid zelf minder besteden waardoor de EV daalt.
- g) Er is minder koopkracht (bij ambtenaren), dus ook minder vraag (door ambtenaren).
- h) Aanbodfactoren.
- i) Lange termijn.
- j)

Maatregel	inkomensverdeling	overheidssaldo
Verhoging 60% tarief naar 65%	Nivellerend	Verbeterd
Inkorten van de eerste schijf	Nivellerend	Verbeterd
Verhogen arbeidskorting	Nivellerend	Verslechtert
Afschaffen hypotheekrenteaf trek	Nivellerend	Verbeterd
Verlengen van de tweede schijf	Denivellerend	Verslechtert
Afschaffen algemene basiskorting	Denivellerend	Verbeterd

Antwoorden van H3-11

- a) Behoeftte aan informatie over producten en diensten.
- b) De kans dat hij / zij het product waar reclame voor gemaakt wordt juist op dat moment wil aanschaffen is vrij klein.
- c) Welvaart
- d) Wanneer de vervuiling de behoefte aan een schoon milieu meer doet stijgen dan dat het reclamemateriaal de behoefte aan informatie doet stijgen. (Opmerking: in het antwoord dient een afweging gemaakt te worden).
- e) Bijv: Inkomstenbelasting, vermogensbelasting, vennootschapsbelasting.
- f) Direct: de persoon die de belasting afdraagt is ook de persoon die betaalt.
Indirect: de persoon die de belasting afdraagt is niet de persoon die betaalt.
- g) Door accijns te heffen op reclamemateriaal.

Antwoorden van H3-12

- a)** Directe belastingen: Inkomstenbelasting (IB), Vermogensbelasting (VB), Vennootschapsbelasting (Vpb).
Indirecte belastingen: Omzetbelasting (BTW), Accijnzen.
- b)** De overheid bezit aandelen in (geprivatiseerde) bedrijven (bijv.: DSM, KPN, NS). De overheid ontvangt dus dividend (= een deel van de winst).
- c)** De sociale zekerheid wordt door de sociale zekerheidsinstellingen uitgevoerd en is geen overheidstaak. De sociale zekerheidsinstellingen ontvangen de sociale premies en verstrekken de sociale uitkeringen.
- d)** Huursubsidie, studiebeurzen.
- e)** Investeringsubsidie, subsidie op milieuvriendelijke producten, subsidie op loonkosten.
- f)** Bij een overheidsbesteding wordt beslag gelegd op productiefactoren (de overheid ontvangt iets terug). Bij een inkomensoverdracht wordt een reeds gevormd inkomen overgeheveld (overheid krijgt niets terug).
- g)** Ja, de overheid koopt goederen die met behulp van productiefactoren door bedrijven gemaakt zijn. De overheid legt dus (indirect) beslag op productiefactoren. En de overheid krijgt iets terug.
- h)** Ja, de overheid neemt zelf productiefactoren (arbeid) in dienst en legt dus beslag op productiefactoren.
- i)** Het tekort is 6,1 miljard. De overheid dekt dit tekort door leningen aan te trekken.
Fout is het volgende antwoord:
De overheid verhoogt de belastingen (of verlaagt de uitgaven). Dit is fout, omdat het tekort reeds bestaat en men niet achteraf over een jaar dat voorbij is de uitgaven / ontvangsten kan veranderen (dit is een toekomstige oplossing, maar lost het probleem nu niet op)
- j)** De staatsschuld is inclusief alle tekorten van voorgaande jaren, die ook geleend moesten worden.
- k)** $(\text{Betaalde rente} / \text{staatsschuld}) \times 100\% = (f\ 26\ \text{mld.} / f\ 371\ \text{mld.}) \times 100\% = 7,0\%$
- l)** Deze hebben geen prijs. Reden: men moet deze goederen met anderen delen, het gebruik is moeilijk meetbaar, er is daardoor niet te bepalen wat een ieder zou moeten betalen.
- m)** Individuele goederen.

Antwoorden van H3-13

- a) Financieringstekort = uitgaven - inkomsten (- aflossingen op de staatsschuld)
 $204,5 - 183,4 = \$ 21,1$ miljard.
- b) Begrotingstekort = financieringstekort + aflossingen op de staatsschuld.
 De aflossingen zijn niet bekend, dus kan het begrotingstekort niet worden berekend
- c) 2. Het financieringstekort 2002 = groei van de staatsschuld in 2002.
- d) Als de rente die overheid betaalt in handen komt van gezinnen en deze meer gaan kopen, zullen de BTW-ontvangsten (en de ontvangsten uit accijnzen) stijgen. (Ook zullen de bedrijven meer winst maken; de vennootschapsbelasting levert derhalve ook meer op.)
- e) Over de renteontvangsten moet aan de overheid weer belasting worden betaald.
 Via de betaling van belasting over rente krijgt de overheid dus een deel terug. De ontvangen rente wordt belast in box 3, inkomstenbelasting.
- f) $57,7$ (LB) + $16,4$ (VPB) + $6,6$ (IB) + $5,2$ (overige ...) + $4,1$ (MRB) = 90
 Directe belastingdruk = directe belastingen / nationaal inkomen) x 100%
 Directe belastingdruk = $(90 / 345) \times 100\% = 26,1\%$
- g) Aardgasbaten. De aardgasprijs is gekoppeld aan de olieprijs en daar heeft onze overheid geen invloed op. Bovendien is het gasgebruik afhankelijk van klimatologische omstandigheden; een koude winter levert hogere inkomsten op.

Antwoorden van H3-14

- a) DNB
- b) Omwille van de stabiliteit van het beleid. Door de verschillende kabinetten/regeringspartijen, zou het beleid van de ministers in de verschillende periodes niet consistent zijn.
- c) ECB
- d) Door de oprichting van de ECB kan het monetaire beleid in Europa beter gecoördineerd worden. Het monetaire beleid in Nederland (en Europa) wordt bepaald door het beleid van de ECB (Europese Centrale Bank).
- e) 1) Een grote staatsschuld drijft de rente in een land op, deze hoge rente remt de investeringen en de consumptie (geld lenen is duur). 2) De overheid moet de belastingen verhogen om de rente en aflossing op te kunnen brengen.
- f) In verband met de deelname van Nederland aan de EMU en de invoering van de Euro. De staatsschuld mag maximaal 3% van het BBP zijn. Uiterlijk 1998 moesten de lidstaten hieraan voldoen.
- g) In een tijd van recessie (EV daalt en de U stijgt) kan de hogere vraag van de overheid de economie stimuleren. Deze hogere overheidsbestedingen impliceren wel grotere overheidsuitgaven en dus een tekort op de overheidsbegroting.
- h) Beleid van de overheid gericht op het sturen/beïnvloeden van de economie in de door de overheid gewenste richting.
- i) Aanvaardbare inkomensverdeling (over man en vrouw). Door kinderopvang goedkoper te maken kan de participatiegraad stijgen.
- j) Volledige werkgelegenheid; het aanbod van arbeid (BB) wordt groter. Ten tijde van werkloosheid verslechterd de situatie dan (U wordt nog hoger).

Antwoorden van H3-15

- a) Financieringstekort = Begrotingstekort – aflossing op de staatsschuld.
Financieringstekort = € 65 – € 41 = € 24 mld.
- b) Staatsschuld 1995 = staatsschuld 1994 + financieringstekort
Staatsschuld 1995 = € 375 + € 24 = € 399
- c) Het financieringstekort is het bedrag dat de overheid in dat jaar extra moet bijlenen. De extra vraag naar kapitaal stijgt waardoor de rente stijgt.
- d) De overheid leent grote bedragen. Dit belemmert de investeringen, omdat de bedrijven minder geld kunnen lenen.
- e) Opwaartse invloed. Omdat de rente hoog is, wordt de euro aantrekkelijk als belegging. Door de stijging in de vraag naar de euro, stijgt de koers (= externe waarde) van de euro.
- f) 1) Slangakkoord (tot 1999): de Nederlandse gulden moest binnen een afgesproken bandbreedte blijven.
2) Stabiliteitspact (van 1999 t/m 2001); de gulden had tot de invoering van de euro een vaste wisselkoers t.o.v. de andere deelnemende valuta.
- g) 1) Discontopolitiek: het verlagen van het officiële tarief van DNB. Omdat de rente in Nederland laag was, was de Nederlandse gulden onaantrekkelijk als belegging. Door de daling in de vraag naar de gulden, daalde de koers van de gulden.
2) Openmarktpolitiek: het kopen van waardepapieren van banken, die als gevolg hiervan een grotere liquiditeit krijgen en de rente zullen verlagen. Deze lagere rente zal de koers van de gulden doen dalen.

Antwoorden van Opgave H3-16

- a) Inkomsten (o.a. belastingen) verhogen en/of de uitgaven verkleinen (bezuinigen).
- b) Minder, als het begrotingstekort daalt, daalt bij gelijkblijvende aflossing op de staatsschuld ook het financieringstekort.
- c) Obligaties, onderhandse leningen en schatkistpapier.
- d) Rechtstreeks lenen bij een pensioenfonds of verzekeringsmaatschappij.
- e) Geen van beiden. Het zijn institutionele beleggers.
- f) Dan zouden de aandeelhouders medezeggenschap krijgen. Dat is in strijd met de democratie. De rijken (die aandelen van de overheid gekocht hebben), zouden het dan voor het zeggen hebben.
- g) Staatsleningen.
- h) Staatsleningen zijn langlopend (>2 jaar); schatkistpapier is kortlopend (< 2 jaar).
- i) Rente stijgt, want er is een grotere vraag naar kredieten.
Staatsschuld stijgt, want de overheid leent meer geld.
Huidige belastingdruk daalt, want de overheid betreft het geld uit leningen.
Toekomstige belastingdruk stijgt, want de overheid moet rente en aflossing opbrengen.
- j) Op de markt van kredieten is de overheid vrager.
- k) Op de markt van effecten is de overheid aanbieder. De overheidsbedrijven geven aandelen uit, om op die manier aan geld te komen.

Antwoorden van H3-17

- a) Bruto inkomen 43.000
 Belasting $0,38 \times 43.000 = 16.340$
-
- Netto inkomen 26.660
- Of:
 Netto inkomen = $43.000 \times 0,62 = 26.660$
- b) Bruto inkomen wordt $1,1 \times 43.000 = 47.300$
 Eerste schijf 43.458 $\times 0,375 = 16.296$
-
- Tweede schijf 3.842 $\times 0,50 = 1.921$
- +
- Belasting 18.217
- Bruto inkomen 47.300
 Belasting 18.217
-
- Netto inkomen 29.083
- c) Procentuele stijging $((29.083 - 26.660) / 26.660) \times 100\% = 9,1\%$
 d) De inflatie (10%) is groter dan de stijging van het inkomen (9,1%)
 e) Koopkracht zegt iets over het reële inkomen. Dus gebruik:
 $RIC = NIC / PIC \times 100 = (110 / 110) \times 100 = 100$.
 De koopkracht van het brutoloon blijft gelijk.
 f) Bovenstaande berekening nogmaals maken maar dan met netto inkomen.
 $(109,1 / 110) \times 100 = 99,18$. De koopkracht van het nettoloon daalt met 0,82%.
 g) Nee de koopkracht is ondanks prijscompensatie toch gedaald.
 h) De lengte van de schijven had groter moeten zijn; de eerste schijf moet (ook) met 10% toenemen en $1,1 \times 43.267 = 47.594$ worden. Het extra inkomen mag niet in de tweede belastingschijf vallen.
 i) $(105 / 102,5) \times 100 = 102,43902$. Reële rente: 2,44%
 j) $(106 / 103,5) \times 100 = 102,41545$. Reële rente: 2,42%. De reële rente is dus gedaald.

Antwoorden van H3-18

- a) Het verkleinen van de wig kan betekenen dat het nettoloon groter wordt. Dit kan een aanmoedigingseffect (prikkel omhet op zoek willen gaan naar een betaalde baan) onder niet-werkenden veroorzaken, waardoor het aanbod van arbeid groeit.
- b) Bij een heffingskorting lage en hoge inkomens een gelijk bedrag aan belastingvermindering hebben, terwijl bij een belastingvrije som de lagere inkomens door een lager marginaal tarief (32,9%) een kleiner bedrag aan belasting besparen dan de hogere inkomens (52%).
- c) Heffing: $0,329 \times 30.000 = 9.870$
 Korting $- 3.321$
 Extra korting $- 1.536$
- Te betalen 5.013
- Gemiddelde belastingdruk = $(5.013 / 30.000) \times 100\% = 16,7\%$
- d) Meer nivellering
 Verhouding hoog inkomen / laag inkomen in 1998: $64.900 / 22.740 = 2,85$
 Verhouding hoog inkomen / laag inkomen in 2001: $66.900 / 24.990 = 2,68$
 Bovenstaande bedragen zijn te berekenen door de 100.000 en de 30.000 te verminderen met de in de tabel genoemde percentages.
- e) Bij een vermogensrendement van 1.500 gulden hoort een vermogen van:
 $1.500 / 0,04 = 37.500$ gulden. Dit bedrag is gelijk aan de vrijstelling.
- f) Bij een laag inkomen van 30.000 gaat deze kritiek niet op, omdat de belastingdruk op arbeid (16,7%) lager is dan die op vermogen (28,5%), terwijl dat bij een hoog inkomen van 100.000 juist omgekeerd is (respectievelijk 33,1% tegen 29,6%).

Antwoorden van van H3-19

- a) De 90 mld. betalers is 75% van alle reizigers (dus 100% is 120 mld.) Als het zwartrijden met 80% daalt, zijn er voortaan 95% betalende reizigers. Nieuwe afzet wordt dan: $95/75 \cdot 90$ mld. = 114 mld. (of: 95% van 120 mld. = 114 mld.) Bij $q = 114$ geldt een prijs van 1,30 Euro ($GO = -0,1 \cdot 114 + 12,7 = 1,3$) Omzet wordt dan $1,30 \times 114$ mld. = 148,2 mld Euro.

Antwoorden van H3-20

- a) $L_v = L_a - 2.000 \text{ pl} + 105.000 = 1.000 \text{ pl} + 30.000$
 $3.000 \text{ pl} = 75.000 \text{ pl} = 25 \text{ loonvoet} = 25.000 \text{ Euro}$
- b) Werkgelegenheid = $W_g = L_v = - 2.000 \cdot 25 + 105.000 = 55.000$ personen
- c) Beroepsbevolking = L_a wordt groter;
 $L'_a = 1.000 \text{ pl} + 30.000 + 30.000 \quad L'_a = 1.000 \text{ pl} + 60.000$
 $L_v = -2.000 \text{ pl} + 105.000$
 $-2.000 \text{ pl} + 105.000 = 1.000 \text{ pl} + 60.000$
 $3.000 \text{ pl} = 45.000 \text{ pl} = 15 \text{ loonvoet} = 15.000 \text{ Euro}$
DUS GELDT HET MINIMUMLOON !!!!
 24.000 Euro 24 invullen: $L'_a = 1.000 \cdot 24 + 60.000 = 84.000$
 $L_v = -2.000 \cdot 24 + 105.000 = 57.000$
- $\frac{84.000 - 57.000}{24} =$
- Werkloosheid = 27.000
- Uitkeringen: $27.000 \times (75\% \text{ van } 24.000) = 27.000 \times 18.000 \text{ Euro} = 486 \text{ miljoen Euro}$